

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/146/2017
Identifikačné číslo spisu: 2508899587
Dátum vydania rozhodnutia: 22.03.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Edita Bakošová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:2508899587.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Mesto Piešťany, so sídlom v Piešťanoch, Námestie SNP 3, IČO: 00 612 031, proti žalovaným 1/ N. U., bývajúcemu v X., zastúpeného JUDr. Štefanom Bugalom, advokátom v Trnave, Fándlyho 32, 2/ Z. U., bývajúcej v X., t. č. F., zastúpenej opatrovníkom I., bývajúcim v X., o určenie neplatnosti dohody o vydaní nehnuteľnosti a iné, vedenej na Okresnom súde Piešťany pod sp. zn. 7 C 81/2008, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 22. júna 2016 sp. zn. 11 Co 950/2015, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovaní majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Rozsudkom z 2. júna 2015 č. k. 7 C 81/2008-222 Okresný súd Piešťany (ďalej len „súd prvej inštancie“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobca po poslednej úprave petitu domáhal

- určenia, že dohoda o vydaní veci uzavretá 21. júla 1993 medzi obchodnou spoločnosťou DOSPRA, a. s., ako povinnou osobou a N. U., nar. XX. T. XXXX a Z. U., nar. X. N. XXXX ako oprávnenými osobami je absolútne neplatným právnym úkonom a zároveň sú neplatné všetky následné prevody a prechody vlastníckych práv k parcele č. XXXX/X ostatná plocha vo výmere 316 m2 pôvodne označenej ako parcela č. XXXX/X zastavaná plocha vo výmere 316 m2 zapísaná na LV č. XXXX k.ú. C.;

- určenia, že vlastníkom nehnuteľnosti parcely č. XXXX/X ostatná plocha vo výmere 316 m2 pôvodne označenej ako parcela č. XXXX/X zastavaná plocha vo výmere 316 m2 k.ú. C., je žalobca v celosti;

- uloženia povinnosti žalovaným 1/, 2/ vypratáť nehnuteľnosť zapísanú na LV. č. XXXX ako parcela č. XXXX/X ostatné plochy vo výmere 316 m2 pôvodne označenej ako parcela č. XXXX/X zastavaná plocha vo výmere 316 m2. Po zopakovaní priebehu dovtedajšieho konania a skutkových okolností týkajúcich sa prejednávanej veci, s poukazom na ustanovenie § 1, § 80 písm. c/ O.s.p., § 3 ods. 1

Občianskeho zákonníka, Preambulu k zákonu č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku uviedol, že je nepochybné, že predmetný pozemok bol pôvodným žalovaným (N. U., nar. XX. T. XXXX a Z. U., nar. X. N. XXXX) vyvlastnený nedôvodne, keďže táto časť pozemku vo výmere 316 m², čo predstavuje súčasnú parc. č. XXXX/X, nikdy nebola využitá na účely vyvlastnenia. Žalovaní tak boli od roku 1968 až do 30. septembra 1993, kedy malo nadobudnúť právoplatnosť rozhodnutie Pozemkového úradu o vydaní nehnuteľnosti, neoprávnene zbavení vlastníckeho práva k nej, čím došlo k spáchaniu krivdy na ich majetku, k odstráneniu ktorej malo zo strany štátu dôjsť prostredníctvom rozhodnutia Pozemkového úradu z 21. júla 1993. Žalobca, Mesto Piešťany, sa po takmer 8 rokoch od vydania nehnuteľnosti domáha jej vrátenia z dôvodu neplatnosti dohody o jej vydaní, ktorú neplatnosť spôsobil sám tým, že založil neplatne spoločnosť (DOSPRA a. s.), ktorá ako povinná osoba mala predmetnou dohodou odstrániť krivdu spôsobenú nedôvodným vyvlastnením 316 m² pozemku. Táto spoločnosť bola vymazaná s účinkami ex tunc pre pochybenie na strane zakladateľa, Mesta Piešťany. Predmetnú vec treba posúdiť vo svetle účelu reštitučného konania, rešpektovaním ducha zákona, ako aj judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky a v zmysle princípu právneho štátu „nemo turpitudinem suam allegare potest“ (nikto nemôže mať prospech zo svojej vlastnej nepoctivosti). Keďže sa žalobca domáhal popri určení svojho vlastníckeho práva aj určenia neplatnosti právneho úkonu (dohody o vydaní veci z 21. júla 1993), súd sa najskôr zaoberal touto otázkou ako predbežnou, pričom predmetnú dohodu vyhodnotil ako neplatnú a návrh v časti tohto určenia zamietol pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Vzhľadom k tomu, že dôvodom pre ktorý sa žalobca domáha určenia vlastníckeho práva je neplatnosť právneho úkonu ktorú spôsobil sám, súd jeho návrh na určenie, že je vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti považoval za rozporný s dobrými mravmi, ktorý nepožíva právnu ochranu, preto návrh v tejto časti zamietol s poukazom na § 3 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ sa žalobca domáhal aj vypratania nehnuteľnosti, táto časť je viazaná na vlastnícke právo žalobcu k nej, a keďže mu súd toto právo nepriznal, návrh aj v tejto časti zamietol. Rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil § 142 ods. 1 a § 151 ods. 7 O.s.p. Opravným uznesením z 18. júna 2015 č. k. 7 C 81/2008-242 opravil záhlavie svojho rozsudku z 2. júna 2015 č. k. 7 C 81/2008-222.

2. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 22. júna 2016 sp. zn. 11 Co 950/2015 napadnutý rozsudok potvrdil s poukazom na § 219 ods. 1/, 2/ O.s.p. ako vecne správny a žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovaným náhradu trov odvolacieho konania. Uviedol, že súd prvej inštancie dospel k správnym skutkovým zisteniam a odvolací súd zdieľa jeho právny záver a odkazuje na odôvodnenie písomného vyhotovenia preskúmaného rozsudku, pričom nenachádza dôvod, pre ktorý by sa mal od záverov súdu prvej inštancie odchýliť, keď odvolateľ v odvolaní neuviedol žiadne nové relevantné skutočnosti, s ktorými by sa súd prvej inštancie nebol vysporiadal a ktoré by boli spôsobilé privodiť zmenu napadnutého rozsudku. K odvolacím námietkam dodal, že správne súd prvej inštancie skonštatoval, že na určenie neplatnosti dohody o vydaní veci z 21. júla 1993 nemá žalobca naliehavý právny záujem, nakoľko zároveň žaluje o určenie svojho vlastníckeho práva k spornej nehnuteľnosti, kde sa otázka platnosti, resp. neplatnosti dohody rieši ako predbežná otázka. Súd správne skonštatoval, že dohoda o vydaní veci je neplatným právnym úkonom, nakoľko povinná strana v dohode nemala právnu subjektivitu, ktorý stav spôsobil svojim konaním sám žalobca. Preto správne po vyriešení si predbežnej otázky súd zamietol návrh na určenie vlastníckeho práva žalobcu k nehnuteľnosti, čo aj správne a dostatočne odôvodnil.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie s tým, že prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p. a dôvodné preto, lebo napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Rozhodnutie odvolacieho súdu považuje za nesprávne, nakoľko súd vzal do úvahy skutočnosti, ktoré pre posúdenie otázky naliehavého právneho záujmu pre podanie určovacej žaloby nie sú právne významné a ktoré nezakladajú právny záver v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. pre zamietnutie určovacej žaloby. Žalobca sa tromi samostatnými žalobnými návrhmi domáha určenia neplatnosti právneho úkonu, určenia vlastníckeho práva a žalobným návrhom na plnenie sa domáha plnenia vypratania nehnuteľnosti. Určovacia žaloba má len ochrannú funkciu, a preto nie je dôvodná tam, kde je možné použiť žalobu na plnenie. S poukazom na „ZSP 40/96 č. 4“ uviedol, že súdna prax výnimočne pripúšťa určovaciu žalobu aj tam, kde je možné žalovať na plnenie. Zásada, že žalobca sa nemôže

úspešne domáhať určenia právneho vzťahu alebo práva tam, kde sa môže domáhať splnenia povinnosti podľa § 80 písm. b/ O.s.p. však neplatí vtedy, ak žalobca (napriek možnosti domáhať sa priamo plnenia povinnosti) preukáže, že má naliehavý právny záujem na určení určitého práva alebo právneho vzťahu. V takomto prípade treba jeho určovaciu žalobu považovať za procesne prípustnú. Právny záujem, ktorý je podmienkou prípustnosti takejto žaloby, musí byť naliehavý v tom zmysle, že žalobca v danom právnom vzťahu môže navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov. V tejto súvislosti žalobca citoval z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 3 Cdo 122/2002, podľa ktorého „základným predpokladom úspešnosti žaloby o určenie je, aby navrhovateľ mal vecnú legitimáciu" a naliehavý právny záujem. Vecnú legitimáciu v konaní o určenie, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, má ten, kto je účastný na právnom vzťahu alebo práve, o ktoré v konaní ide. Môže ju mať aj osoba, ktorá nie je účastníkom tohto vzťahu za predpokladu, ak by vyhovenie žalobe mohlo mať priaznivý dopad na jej právne postavenie." Podaním žaloby o určenie, že dohoda o vydaní nehnuteľnosti je absolútne neplatným právnym úkonom sa domáhal vyriešenia otázky spornosti jeho práva, neistoty, ochrany v právnom postavení žalobcu v zmysle § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Má zato, že tak ako prvostupňový súd tak aj odvolací súd neposudzoval a neskúmal otázku naliehavého právneho záujmu na podaní určovacích žalôb v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. a s poukazom na doterajšiu súdnu prax, keď tieto boli zamietnuté bez posúdenia naliehavého právneho záujmu určovacej žaloby na určenie neplatnosti právneho úkonu a na určenie vlastníckeho práva, t. j. skúmaním, či môže žalobca navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov. Otázka neplatnosti dohody o vydaní nehnuteľnosti nebola ani predmetom posudzovania a skúmania. Odvolací súd v odôvodnení rozsudku iba konštatoval, že rozhodnutie Pozemkového úradu nemohlo nadobudnúť právoplatnosť, keďže spoločnosť DOSPRA, a. s. nemala právnu subjektivitu. Dohoda o vydaní nehnuteľnosti z 21. júla 1993 je absolútne neplatným právnym úkonom. Návrh na určenie neplatnosti právneho úkonu bol zamietnutý pre nedostatok naliehavého právneho záujmu, čo súd odôvodnil tým, že túto spôsobil sám žalobca, ale zároveň posúdil otázku neplatnosti právneho úkonu ako otázku predbežnú vo vzťahu k návrhu o určenie vlastníckeho práva a ten zamietol. Odvolací súd sa stotožnil so závermi súdu prvej inštancie, že otázka platnosti a neplatnosti právneho úkonu sa rieši ako otázka predbežná vo vzťahu k určeniu vlastníckeho práva. Preto vzhľadom na absolútnu neplatnosť právneho úkonu, akým je dohoda o vydaní veci z 21. júla 1993 je zamietnutie návrhu na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti s jediným odôvodnením, že domáhať sa určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti je „v rozpore s dobrými mravmi", nesprávne. Navrhuje, aby najvyšší súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu a tiež súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na nové konanie.

4. Žalovaný 1/ vyjadrenie k dovolaniu nepodal.

5. Žalovaná 2/ navrhla zrejme dovolanie odmietnuť z dôvodu, že napadnuté rozhodnutie považuje za vecne správne, v súlade so zákonom a s dobrými mravmi.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) strana, za ktorú koná jej zamestnanec s právnickým vzdelaním (§ 429 ods. 2 písm. b/ C.s.p.) a v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 C.s.p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443 C.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Na stručné odôvodnenie (§ 451 ods. 3 veta prvá C.s.p.) rozhodnutia uvádza:

7. V danom prípade bolo dovolanie podané po 1. júli 2016, kedy nadobudol účinnosť nový civilný procesný kódex. Prípustnosť dovolania bolo preto potrebné posudzovať podľa ustanovení C.s.p. Aj po zmene právnej úpravy dovolacieho konania, ktorú priniesol C.s.p. v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou, treba dovolanie naďalej považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním" a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu [por. napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7

Cdo 92/2012 (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte uvádza odkaz na „Cdo“, ide o odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu príslušnej spisovej značky)].

8. Najvyšší súd v rozhodnutiach vydaných do 30. júna 2016 opakovane vyjadril záver aktuálny aj v súčasnosti, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Otázka posúdenia, či sú, alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (3 Cdo 209/2015, 3 Cdo 36/2016, 4 Cdo 58/2017, 5 Cdo 264/2014, 1 Cdo 334/2013).

9. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých sa môže táto výnimka uplatniť, nemožno ani po 1. júli 2016 interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3 Cdo 319/2013, 1 Cdo 348/2013, 3 Cdo 357/2016, 3 ECdo 154/2013, 3 Cdo 208/2014).

10. Naďalej je tiež plne opodstatnené konštatovanie, že ak by najvyšší súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 172/03].

11. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 C.s.p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 C.s.p.

12. Žalobca vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z § 421 ods. 1 C.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

13. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 C.s.p.). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 C.s.p.).

14. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 C.s.p.). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 C.s.p.). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ C.s.p., je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod. V dôsledku spomenutej väzby dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

15. Vychádzajúc z obsahu dovolania (§ 124 ods. 1 C.s.p.) je zrejmé, že žalobca napadol výrok rozsudku odvolacieho súdu vo veci samej, t. j. výrok, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvej inštancie zamietajúci žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu, určenia vlastníctva a vypratania nehnuteľnosti. Podľa presvedčenia žalobkyne je jeho dovolanie prípustné podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p.

16. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p., musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Pre právnu otázku, ktorú má na mysli toto ustanovenie, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu vyjadrujú predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Do tohto pojmu však možno zaradiť aj prax vyjadrenú opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali (3 Cdo 6/2017, 6 Cdo 21/2017). Aby mala dovolateľom nastolená otázka relevantný význam v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p. musí byť riešená odvolacím súdom a odvolací súd na jej riešení musel založiť svoje rozhodnutie.

17. Pokiaľ procesná strana v dovolaní, prípustnosť ktorého vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p., nevymedzí právnu otázku a neoznačí rozhodnutia dovolacieho súdu, ktoré riešia právnu otázku inak, ako ju riešil odvolací súd, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na predpokladoch alebo domnienkach (ktorú otázku a ktorú rozhodovaciu prax mal dovolateľ na mysli); v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo byť neefektívne a nedosahujúce zákonom určený cieľ. V prípade absencie vymedzenia právnej otázky a nekonkretizovania podstaty odklonenia sa od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu nemôže najvyšší súd (na druhej strane) pristúpiť ani k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd; v opačnom prípade by uskutočnil procesne neprípustný bezbrehý dovolací prieskum priečiaci sa nielen (všeobecne) novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v C.s.p., ale aj (konkrétne) cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 C.s.p.

18. V danom prípade je pre účely dovolacieho konania potrebné zdôrazniť, že sudy oboch inštancií po tom, ako sa otázkou neplatnosti právneho úkony zaoberali ako otázkou predbežnou, následne s poukazom na ust. § 80 písm. c/ O.s.p. riešili otázku určenia vlastníctva žalobcu k predmetnej nehnuteľnosti a jej následného vydania, zhodne založili svoje rozhodnutia na tom, že konanie žalobcu bolo v rozpore s dobrými mravmi (§ 3 Občianskeho zákonníka), z ktorého dôvodu bola žaloba žalobcu zamietnutá. Dovolací súd v súvislosti s týmto konštatovaním pripomína, že rozhodnutia prvoinštančného a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (m. m. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 350/09, IV. ÚS 278/2010), lebo prvoinštančné a odvolacie konanie tvoria z hľadiska predmetu konania jeden celok (podobne por. tiež rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 53/2017, 2 Cdo 318/2015, 3 Cdo 20/2017, 4 Cdo 285/2015, 5 Cdo 11/2016, 6 Cdo 63/2016, 7 Cdo 35/2017 a 8 Cdo 5/2017).

19. Pre účely tohto dovolacieho konania treba uviesť, že podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi. Podľa ods. 2, fyzické a právnické osoby, štátne orgány a orgány miestnej samosprávy dbajú na to, aby nedochádzalo k ohrozovaniu a porušovaniu práv z občianskoprávných vzťahov a aby sa prípadné rozpory medzi účastníkmi odstránili predovšetkým ich dohodou.

20. Posudzovanie súladu výkonu práv a povinností s dobrými mravmi je prioritnou otázkou, ktorou sa musí súd zaoberať. Porušenie povinnosti zaoberať sa súladnosťou s dobrými mravmi v prípade, že účastník konania namieta ich nesúlad, je vždy porušením práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

21. Dobrými mravmi sú pravidlá správania sa, ktoré sú v prevažnej miere v spoločnosti uznávané a tvoria základ fundamentálneho hodnotového poriadku (porovnaj rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 55/2011). V praxi všeobecných súdov sa pojmom dobré mravy (boni mores) označuje súhrn základných spoločenských, kultúrnych a mravných noriem, ktoré preukázali počas historického vývoja určitú mieru stálosti (nemennosti), vyjadrujú podstatné historické tendencie a stotožňuje sa s nimi podstatná časť spoločnosti (por. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 151/2009). Dobré mravy sú považované za kritérium, podľa ktorého sa v najrozmanitejších oblastiach práva posudzuje správanie subjektov práva s tým, že konanie proti dobrým mravom býva adekvátne sankcionované. I keď pojem dobré mravy nie je v právnom poriadku Slovenskej republiky definovaný, viaceré zákony obsahujú priamy odkaz na dobré mravy.

22. Vo všeobecnosti ide o prípad konania v rozpore s dobrými mravmi tiež vtedy, keď konajúci síce navonok postupuje v medziach svojho práva, ale realizáciou tohto práva sleduje poškodenie druhého účastníka právneho vzťahu. Zo strany takto konajúceho subjektu ide len formálne o výkon práva; jeho skutočným zámerom a tiež účelom jeho konania totiž nie je vykonať (svoje) právo, ale poškodiť právo (niekoho iného).

23. V prejednávanej veci súd prvej inštancie na základe skutkových zistení zadovážených vykonaným dokazovaním s poukazom na § 80 písm. c/ O.s.p. v spojení s § 3 Občianskeho zákonníka zamietol žalobu žalobcu ktorou sa domáhal určenia vlastníctva k nehnuteľnosti z dôvodu, že žalobca odvodzuje svoje vlastníctvo od neplatnosti právneho úkonu (dohody o vydaní veci), ktorého neplatnosť sám spôsobil. Takéto správanie vyhodnotil ako správanie v rozpore s dobrými mravmi, nepoživajúce právnu ochranu a preto žalobu o určenie vlastníctva zamietol, pričom otázku neplatnosti dohody o vydaní veci riešil ako otázku predbežnú vo vzťahu k určeniu vlastníctva. Žalobu v časti týkajúcej sa vydania veci zamietol potom z dôvodu, že žalobcovi nepriznal vlastníctvo k pozemku z dôvodov uvedených v odôvodnení rozsudku. Odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie ako vecne správne potvrdil, keď sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, že otázku (ne)platnosti dohody o vydaní veci súd riešil ako otázku predbežnú, a žalobe nebolo možné vyhovieť z dôvodu rozporu s dobrými mravmi, keď neplatnosť právneho úkonu spôsobil sám žalobca.

24. Žalobca v dovolaní nenamietal, že sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe (§ 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p.), keď súdy nesprávne vyhodnotili otázku súčasnej prípustnosti žaloby na určenie a žaloby na plnenie.

25. Treba súhlasiť s tým, že žalobca má naliehavý právny záujem na požadovanom určení, ak by bez tohoto určenia bolo ohrozené jeho právo, alebo ak by sa jeho právne postavenie bez tohoto určenia stalo neistým. Určujúci návrh je prostriedkom ochrany právneho postavenia žalobcu skôr, než toto jeho postavenie bolo porušené. Cieľom je zásadné poskytnutie preventívnej ochrany. Naproti tomu účelom žaloby na plnenie je poskytnutie priamej ochrany porušenému právu, teda reparácie. Ako z uvedeného vyplýva, vzťah žaloby určovacej a žaloby na plnenie je vzťahom prejudiciality (§ 135 O.s.p., teraz § 194 C.s.p.). Z toho plynie, že právoplatné rozhodnutie o určovacej žalobe predstavuje pre súd záväzne vyriešenú prejudiciálnu otázku a súd rozhodujúci o žalobe na plnenie je ním viazaný.

24. V rozhodnutí dovolacieho súdu, na ktoré v tejto súvislosti poukazuje dovolateľ (ZSP 40/96 č. 4 - bez uvedenia jeho spisovej značky), aby doložil odklon dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p., však nebola riešená otázka určenia vlastníctva k nehnuteľnosti a jeho vydanie. V konaní na ktoré žalobca poukazuje bola riešená otázka určenia platnosti odstúpenia kupujúceho od kúpnej zmluvy pre vady predanej veci v zmysle § 597 Občianskeho zákonníka (rodinného domu) a následný synalagmatický záväzok vrátiť si vzájomne poskytnuté plnenie zo zrušenej zmluvy.

25. V prejednávanej veci však súd neriešil otázku súčasnej prípustnosti žaloby na určenie a žaloby na plnenie. Návrh žalobcu, ktorým sa domáhal plnenia - vypratania nehnuteľnosti - bol v danom prípade zamietnutý z dôvodu, že súd zamietol žalobu v časti týkajúcej sa určenia, že žalobca je vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti, pre ktorý dôvod nie je možné vyhovieť žalobe na jej vypratanie.

26. Žalobca ďalej s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 122/2002 namietal, že sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe (§ 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p.) aj v prípade posúdenia existencie jeho naliehavého právneho záujmu na určení, že dohoda o vydaní veci z 21. júla 1993 je neplatným právnym úkonom a táto otázka nebola ani predmetom posudzovania a skúmania.

27. V rozhodnutí 3 Cdo 122/2002 na ktoré v tejto súvislosti poukazuje dovolateľ a z neho cituje, ale nešlo o obdobný prípad ako v prejednávanej veci. V danej veci bola riešená otázka, či v konaní o neplatnosť právneho úkonu (kúpnej zmluvy), začatom treťou osobou postačuje, ak žaloba smeruje čo i len proti jedinému účastníkovi právneho úkonu alebo musí byť podaná proti všetkým účastníkom právneho úkonu, t. j., či v konaní o takejto žalobe, čo i len jediný z účastníkov právneho úkonu, o platnosť ktorého v konaní ide, má pasívnu legitimáciu. V prejednávanej veci súd neriešil otázku, či žalobca bol účastníkom dohody o vydaní veci.

28. Žalobca nedôvodne tvrdí, že (ne)platnosťou dohody o vydaní veci sa súd nezaoberal. Súd prvej inštancie túto otázku riešil (posudzoval a skúmal) ako otázku predbežnú (t. j. zaoberal sa ňou) a dospel k záveru, že táto dohoda je neplatná, pričom s týmto záverom sa stotožnil aj odvolací súd. Preto nebolo potrebné rozhodovať o (ne)platnosti dohody o vydaní veci samostatným určovacím (kladným alebo záporným) výrokom.

29. Žalobca prípustnosť svojho dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p. vyvodzoval z údajného odklonu právnych záverov odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu vo vzťahu k § 80 písm. c/ O.s.p. Vychádzajúc z obsahu dovolania je zrejmé, že žalobca mal výhrady voči správnosti aplikácie judikatúry pokiaľ sa týkala posúdenia existencie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p., a zjavne sa nestotožnil s názorom súdu v otázke, že z hľadiska absolútnej neplatnosti právneho úkonu - dohody o vydaní veci - je namieste zamietnutie žaloby na určenie vlastníctva „s jediným odôvodnením“, že domáhať sa takéhoto určenia je v rozpore s dobrými mravmi. Žalobca však v dovolaní netvrdil (nenamietal a označením rozhodnutí dovolacieho súdu nedokladal), že by sa odvolací súd odklonil od zaužívanej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke riešenia princípu „nemo turpitudinem suam allegare potest“ (nikto nemôže mať prospech zo svojej vlastnej nepoctivosti), t. j. konania v rozpore s dobrými mravmi, na ktorej súdy založili v prejednávanej veci svoje rozhodnutie.

30. Vzhľadom k tomu, že žalobca ani len nenamietal odklon riešenia otázok súvisiacich s týmto dôvodom od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, dovolací súd konštatuje, že žalobcovi sa v dovolacom konaní nepodarilo preukázať, že sa súd pri riešení právnej otázky určenia vlastníctva, ktorú odôvodnil rozporom s dobrými mravmi, odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

31. Vzhľadom na to, že prípustnosť dovolania žalobcu z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p. nevyplýva, najvyšší súd odmietol jeho dovolanie podľa § 447 písm. c/ C.s.p.

32. Najvyšší súd rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá C.s.p.).

33. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.